

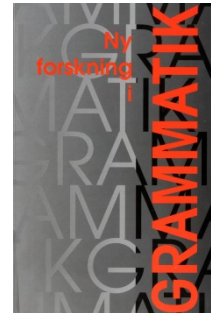
Ny Forskning i Grammatik

Titel: Upersonlige konstruktioner med 3. person flertal på spansk

Forfatter: Susana S. Fernández

Kilde: Ny Forskning i Grammatik 19, 2012, s. 47-64

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2012

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Upersonlige konstruktioner med 3. person flertal på spansk

Susana S. Fernández

1. Indledning

Denne artikel har til formål at diskutere den upersonlige anvendelse af konstruktioner med 3. person flertal på spansk. Mit arbejde med dette emne er del af en bredere undersøgelse af pronominal upersonlige konstruktioner (se Fernández 2007a, 2007b, 2008, 2009, under udg.a og under udg.b). Pronominal upersonlige konstruktioner kan defineres som upersonlige konstruktioner, hvor et personligt pronomen eller en verbalendelse afviger fra sin normale reference og dermed skaber en upersonlig læsning.

Alle personlige pronomener / verbalendelser¹ på spansk kan indgå i konstruktioner, som af forskellige grunde kan beskrives som upersonlige (se eksemplerne 1-6):

- (1) De cara a la galería **yo ayudo** a mi mujer, **soy**... pero cuando cierras la puerta, la vida sigue como siempre.² (Korpus 2006³, interview 1) (1. person ental)
(‘Som spil for galleriet hjælper jeg min kone, jeg er... men når du lukker døren, fortsætter livet som altid.’)

-
1. Spansk er et subjekt-PRO-drop sprog, hvilket betyder, at subjekter oftest er implicite i verbets person-endelse, og at deres referent kan identificeres anaforisk eller deiktisk. Nominative personlige pronomener bruges hovedsagligt i tilfælde, hvor man vil markere kontrast, eller hvor der findes flere konkurrerende referenter. Der er dialektale forskelle på, hvor ofte personlige pronomener anvendes, således at kontaktområder som Caribien (Ortiz López 2009) og New York (Lapidus Shin & Otheguy 2005 og 2009) viser højere frekvens af subjekspronomener end andre spanske dialekter. Denne dialektale variation påvirker også de upersonlige konstruktioner diskuteret i denne artikel (se afsnit 3.). I eksemplerne (1)-(6) bliver der anvendt implicite subjekter i alle tilfælde undtagen det første verbum i eksempel (1): *yo ayudo* (‘jeg hjælper’).
 2. Eksempel udtalt af en ugift ung spansk mand.
 3. Korpus 2006 er udarbejdet af forfatteren. Det består af interviews med 6 spanske universitetsstudere i alderen 20-29 år. Samlet antal ord: 33.673. Samlet optagelsestid: 4 timer.

- (2) Cuando termin**as** la carrera, no estás suficientemente bien preparada. (Korpus 2006, interview 2) (2. person ental)
(‘Når du er færdig med studierne, er du ikke forberedt godt nok.’)
- (3) Llue**ve**. (‘Det regner.’) (3. person ental)
- (4) En el ámbito exclusivamente académico eh están tan masificadas las aulas que el profesor sólo se limita a exponer la lección y sólo **somos** números. (Korpus 2006- interview 1) (1. person flertal)
(‘I den akademiske verden er der så mange i klasseværelserne, at underviseren bare præsenterer stoffet, og **vi er** bare et tal.’)
- (5) En Argentina coméis mucha carne. (2. person flertal)
(‘I Argentina **spiser I** meget kød.’)
- (6) **Matan** a golpes en un robo a un panadero en Mar del Plata. (*Clarín*, 22/04/11, overskrift) (3. person flertal)
(‘De banker en bager ihjel ved et indbrud i Mar del Plata.’ [Bager banket ihjel...])⁴

Eksempel (3) er en prototypisk meteorologisk konstruktion⁵, og som sådan upersonlig fra forskellige synsvinkler: syntaktisk (der mangler et subjekt, og det er umuligt at identificere en referent til verbalendelsen i 3. person), morfologisk (verbet kan ikke bøjes i andre personer end 3. person ental) og semantisk (manglende menneskelig aktør). Alle de resterende eksempler er derimod kun semantisk upersonlige, idet de udviser en vis referenceforvirring.

Sierwierska (2008 a/b) definerer semantisk upersonlighed som enten manglende menneskelig aktør (ligesom i (3), hvor intet menneske kontrollerer/er involveret i det forhold, at det regner) eller manglende specifik reference til en menneskelig aktør. Dette er tilfældet i de resterende eksempler, som alle har en underspecificeret menneskelig aktør, enten fordi det drejer sig om en generisk aktør (universel/generaliserende betydning som i (1) og (2), og delvis (4)), en mere eller mindre identificerbar gruppe (som i (4) og (5)), eller en helt ubestemt aktør (som i (6)). Disse tre kategorier udgør et kontinuum (for en detaljeret analyse se Fernández (under udg.a)). De konstruktioner, som er i fokus i denne artikel, hører hovedsagligt til den ubestemte aktør-kategori (eksempel (6) og lignende eksempler).

4. Jeg skriver direkte oversættelser til dansk i parentes og mere ‘mundrette’ versioner i firkantet parentes.

5. Se Calzado Roldán (2000) for en analyse af disse konstruktioner.

I det følgende vil jeg definere og afgrænse upersonlige konstruktioner med 3. person flertal, som er udbredt på spansk. Jeg starter med at relatere dem til de andre upersonlige konstruktioner med flertalspronominer, for derefter at beskrive deres særtræk. Jeg gennemgår Anna Siewierskas omfattende arbejde med konstruktionen og bidrager med en omformulering af hendes kategorier. Til slut diskuterer jeg konstruktionens diskursfunktion og særlige informationsstruktur.

2. Flertalspronominer i upersonlige konstruktioner

Alle flertalspronominer/-verbalendelser har til fælles, at de kan referere til grupper, som har deres normale deiktiske kerne som centrum. Konstruktioner med 1. person flertal etablerer grupper centreret omkring taleren (taleren er altid inkluderet i gruppen, mens lytteren kan være inkluderet eller ekskluderet); i modsætning hertil har konstruktioner med 2. person flertal lytteren som omdrejningspunkt (de ekskluderer taleren), mens konstruktioner med 3. person flertal ekskluderer både taleren og lytteren. Når medlemmerne af disse tre grupper er svære eller umulige at identificere, taler man om upersonlige anvendelser. I de mest ekstreme tilfælde kan gruppen være så stor, at den omfatter alle mennesker, og konstruktionen får derfor en universel eller generaliserende betydning, svarende til konstruktionen med *uno* på spansk og til konstruktioner med 1. og 2. person ental:

- (7) Siempre **queremos** lo que no **tenemos**. / **Uno** siempre quiere lo que no tiene. / Siempre **quieres** lo que no **tienes**. / Siempre **quiero** lo que no **tengo**⁶.
 ('Vi vil altid have det, vi ikke har.' / 'Man vil altid have det, man ikke har.' / 'Du vil altid have det, du ikke har.' / 'Jeg vil altid have det, jeg ikke har.')

Den mest generaliserende eller universelle betydning opstår med 1. person flertal, som kan inkludere både taleren og lytteren samt alle andre mennesker. Eksempel (5) er også generaliserende, men gruppen begrænser sig til indbyggerne i Argentina, som bl.a. ekskluderer taleren. Ligeledes kan en 3. person være generaliserende, men her bliver både taleren og lytteren ekskluderet:

6. I konstruktioner med 1. og 2. person ental er det alene konteksten, der viser, hvorvidt det drejer sig om et generaliserende udsagn frem for en almindelig konkret reference til taleren eller lytteren. Se Fernández (under udg.b: afsnit 3.1.) for en forklaring.

- (8) En Argentina comen mucha carne.
 (“I Argentina spiser de meget kød.”)

I ekstreme tilfælde bliver den gruppe, der henvises til med brugen af 3. person, så underspecificeret, at man ikke kan udelukke muligheden for, at det kun drejer sig om én enkelt person (eksempel (6)). I disse situationer er betydningen eksistentiel og kan parafraseres med *alguien* (*nogen*). Det er bemærkelsesværdigt, at identiteten af denne ene person nogle gange er kendt for taleren og til tider også for lytteren. Eksempel (6) fortsætter således (nu som (9)):

- (9) Matan a golpes a un panadero en un robo en Mar del Plata.
Un ladrón de 17 años lo atacó con un hierro. (Clarín, 22/04/11, overskrift og resumé)
 (‘De slår en bager ihjel ved et indbrud i Mar del Plata. [Bager slået i ihjel...]
 En 17-årig tyv angreb ham med en jernstang.’)

I den efterfølgende sætning bliver det tydeliggjort, at handlingen blev udført af en enkelt person, en 17-årig tyv. Afsenderen kender denne information, men vælger ikke at fremføre den i overskriften, hvilket skaber en særlig type informationsstruktur. Mere om dette i afsnit 4.2.

2.1. Flertalspronominer og metonymi

Borthen (2010: 1811) argumenterer for to forskellige mulige læsninger for flertalspronominer: en “distributiv læsning”, hvor handlingen gælder for alle medlemmer af gruppen, og en “repræsenterende element-læsning” (“*representative element reading*”), hvor handlingen gælder for et tilstrækkeligt antal elementer i gruppen. Denne anden læsning, som kan defineres som metonymisk⁷, da hele gruppen er nævnt i stedet for de pågældende medlemmer af gruppen, kan ifølge Borthen forklare mange tilfælde, der bryder med normal person- og/eller tal-angivelse (p. 1811), fx anvendelser af upersonlige flertalskonstruktioner. Bemærk følgende eksempler med 1. person:

- (10) Como dijimos en el capítulo 1...
 (“Som vi sagde i afsnit 1...”)

7. Jeg har i Fernández (under udga hhv. under udg.b) argumenteret for, at metonymi er den mekanisme, som på en eller anden måde indgår i alle de pronominalt upersonlige konstruktioner, og som tillader den upersonlige læsning.

- (11) A ver si nos call**amos**, niños.
 (“Så tier vi stille, børn”)
- (12) ¡Qué mal jug**amos** ayer contra Alemania!
 (“Vi spillede så dårligt mod Tyskland i går!”)

(10) er et typisk eksempel på metonymi i akademisk sprog, hvor forfatteren via anvendelse af 1. person flertal præsenterer sig selv som medlem af en gruppe, hvor andre og muligvis også læseren hører til, selvom selve skrivehandlingen alene kan tilskrives forfatteren⁸. I eksempel (11) skaber taleren en gruppe, som omfatter både taleren og lytteren, selvom handlingen kun gælder for lytteren (det er børnene og ikke taleren, som skal tie stille).⁹ Endelig er eksempel (12) ligeledes metonymisk, når afsenderen er en fodboldfan (og ikke en fodboldspiller), som etablerer en “kollektiv identitet” (Ige 2010) med sit fodboldhold, selvom han eller hun ikke selv var blandt de 11 spillere på fodboldbanen.

For 2. person flertal kan metonymi illustreres gennem eksempel (5), hvis modtageren er en argentinsk vegetar: lytteren er inkluderet i gruppen, men er ikke blandt de gruppemedlemmer, som faktisk spiser kød. Og for 3. person er eksempel (9) en tydelig illustration af etableringen af en meget uspecificeret gruppe, hvorfra kun ét medlem viser sig at være ansvarligt for handlingen.

I dette afsnit har jeg skitseret de træk, som brugen af flertalspronominer i deres forskellige læsninger bygger på i form af inklusion/eksklusion af lytter/ taler samt metonymi. I næste afsnit vil jeg fokusere på særtræk ved 3. person.

3. Hvad kendetegner upersonlige konstruktioner med 3. person flertal?

Upersonlige konstruktioner med 3. person flertal er kendetegnet ved, at pronomen eller verbalendelsen ikke har en åbenlys antecedent i konteksten, selvom disse former normalt er anaforiske eller deiktiske. Upersonlige konstruktioner med 3. person flertal henviser altid til agentive, menneskelige subjekter for inergative og især transitive verber. At referenten altid er menneskelig skyldes formentlig pragmatisk konvention, grundet sprogets antropocentriske kvalitet. Den kollektive identitet som flertalspronominer skaber, jf.

8. For en detaljeret analyse af 1. person flertal i akademisk sprog se Hardwood (2005).

9. Denne “lytter-orienterede” anvendelse af 1. person flertal analyseres indgående i De Cock (2011).

beskrivelsen i det foregående afsnit, appellerer til fortolkninger, som involverer mennesker frem for andre aktører. Blandt de menneskelige referenter er både taleren og lytteren ekskluderet i overensstemmelse med grundbetydningen af 3. person. På nogle sprog opstår den upersonlige betydning kun ved bundne morfemer (verbalendelser) uden et personligt pronomen. Tilstedeværelsen af pronomenet, fx *ellos* (*de*), udløser en anaforisk læsning. Spansk inkluderes normalt blandt disse sprog, men Lapidus & Otheguy (2005) hævder, at det drejer sig om en tendens frem for en nødvendig betingelse, og bidrager med eksempler fra latinamerikansk og New York-spansk, hvor pronomenet indgår i en upersonlig sætning (se også fodnote 1):

- (13) Si yo voy a Santo Domingo o Venezuela, o Ecuador o cualquiera de estos países a buscar un trabajo, solamente por la simple razón de que estudié en Nueva York y sé inglés, **ellos son** capaz de quitarle el trabajo a un empleado de ellos para dármelo a mí simplemente porque yo soy un americano. (Lapidus & Otheguy 2005: 165)
 ('Hvis jeg tager til Santo Domingo eller Venezuela eller Ecuador eller et hvilket som helst andet af disse lande for at søge arbejde, så bare fordi jeg har læst i New York eller jeg kan engelsk, kan de finde på at fyre en af deres medarbejdere for at ansætte mig, bare fordi jeg er amerikaner.')

Ifølge Siewierska (2008b og 2010) samt Siewierska & Papastathi (2011) er upersonlige konstruktioner med 3. person flertal et udbredt fænomen på mange sprog af vidt forskellig herkomst, men dog ikke et universelt fænomen. Der er en vis variation sprogene imellem med hensyn til, hvor ofte og i hvor mange kontekster denne konstruktion optræder. I Siewierskas typologiske undersøgelser indplaceres spansk som et sprog, der anvender konstruktionen forholdsvis meget og med en bred vifte af læsninger.

Siewierska & Papastathi udfører to typer undersøgelser. For det første en korpusanalyse af oversættelser af romanen *Harry Potter and the Philosopher's Stone* af J.K. Rowling til hollandsk, fransk, tysk, græsk, italiensk, polsk, russisk og spansk samt kildeteksten på engelsk. For det andet en spørgeskemaundersøgelse, hvor informanter fra 9 sprog (inkl. spansk) skulle vurdere, hvor acceptabel konstruktionen med 3. person flertal er i forskellige kontekster. I korpusanalysen viser der sig store forskelle mellem sprogene, hvad angår konstruktionens frekvens og anvendelse. For eksempel er russisk det sprog,

som bruger konstruktionen hyppigst, men med kun ca. 18 % overlapning med kildeteksten. Spansk optræder med den fjerdestørste hyppighed af konstruktionen, og i spørgeskemaundersøgelsen rangerer spansk højest i forhold til acceptabiliteten af konstruktionen i alle de studerede kontekster.

I det spanskkorpus, der består af forskellige genrer, som blev indsamlet og analyseret af Fernández (2007a), optræder konstruktionen ligeledes ofte både i skriftlige (fiktion, sagprosa og journalistik) såvel som mundtlige tekster. I afsnit 5 vil jeg fokusere på dens hyppige anvendelse i latinamerikansk journalistik, især i overskrifter.

På trods af konstruktionens hyppighed og bredde på spansk har spanske grammatikker, inkl. de seneste monumentale grammatikbøger fra Real Academia Española (Bosque & Demonte 1999 og RAE 2009), indtil nu helliget konstruktionen meget lidt opmærksomhed. Især mangler der en fyldestgørende beskrivelse af dens anvendelseskontekster.

4. Siewierska & Papastathis typologiske hierarki

Konstruktionen har heller ikke fået stor opmærksomhed fra lingvister på andre sprog, med undtagelse af Anna Siewierska, som har arbejdet med den i flere artikler. Siewierska & Papastathi (2011: 603) bidrager muligvis med den mest systematiske analyse af konstruktionen. De præsenterer på basis af tidligere undersøgelser af Cabredo Hofherr (2003, 2006) og Siewierska (2008b) et typologisk hierarki med fem forskellige læsninger af konstruktionen med 3. person flertal. De fem læsninger er opdelt i tre grupper:

Universel/korporativ > vag > udledt/specifik

Hierarkiet skal læses fra venstre mod højre, således at læsningerne til venstre er mere hyppige end dem mod højre, både indbyrdes på et givet sprog og på tværs af sprog. Hvis et sprog accepterer de to læsninger til højre, accepterer det også de andre læsninger, men ikke omvendt. Siewierska & Papastathis undersøgelse viser således, at der findes sprog, hvor konstruktionen optræder med universel og korporativ betydning, men ikke med vag, udledt eller specifik betydning. Andre sprog accepterer universelle, korporative og vage læsninger, men ikke udledte eller specifikke. Endelig er der sprog, fx spansk, hvor alle læsninger er mulige.

Som vi skal se senere, er Siewierska & Papastathis hierarki ikke uden problemer, da de fem kategorier, der udgør hierarkiets tre trin, defineres ud fra ret forskellige kriterier, men eftersom det drejer sig om den eneste udførlige analyse af konstruktionen, er den værd at gennemgå.

Eksemplerne (14) til (18) kan illustrere de fem foreslåede læsninger på spansk:

- (14) Pánico en Roma: creen que hoy habrá un terremoto. (Clarín, 11/05/11)
 ('Panik i Rom: de forventer, at der i dag vil finde et jordskælv sted.'
 [Man forventer...])
- (15) Una excavadora rompió un caño de gas en Belgrano: evacuaron a toda la manzana. (Clarín, 20/10/11)
 ('En gravko ødelagde et gasrør i Belgrano: de evakuerede hele karréen'
 [man har evakueret hele karréen].)
- (16) Mataron a golpes a un artesano argentino en una playa de Brasil. Fue identificado como Luciano Glasman y tenía 36 años. Lo hallaron muerto en el balneario de Porto Galinhas, donde vivía con otro argentino. (Clarín, 11/05/11)
 ('De bankede en argentinsk håndværker ihjel på en strand i Brasilien.
 [Argentinsk håndværker banket ihjel...]) Han blev identificeret som Luciano Glasman, og han var 36 år gammel. De fandt ham død ved stranden Porto Galinhas, hvor han boede sammen med en anden argentinere' [Han blev fundet...])
- (17) Por aquí estuvieron comiendo chocolate.
 ('Her har de [man] spist chokolade.')
- (18) Llamaron a la puerta.
 ('De [det] banker på døren.')

Eksempel (14) illustrerer Siewierskas "universelle" eller generiske betydning, hvor et lokativt udtryk skaber en læsning af 3. person flertal som refererende til indbyggerne i Rom. Dette skal ikke forstås fuldt universelt (alle romere), men snarere som en generalisering, der gælder mange/flere/et tilstrækkeligt antal romere. En lignende betydning kan opnås med visse temporale udtryk såsom:

- (19) En la Edad Media se bañaban muy poco.
 ('I Middelalderen vaskede de [man] sig meget lidt.')

Eksempel (20), fra en avisoverskrift, viser dog et tilfælde, hvor det lokative udtryk hjælper læseren til at forstå, hvilken nyhed overskriften handler om, frem for at skabe den universelle læsning. I eksemplet har vi nemlig en fortsættelse på en historie, som har kørt i avisen i flere dage. Når læseren ser *Pergamino*, så ved han/hun, hvilken begivenhed der refereres til. Denne strategi anvendes ofte i den pågældende avis (se også afsnit 5):

- (20) Pergamino: creen que el chico ya estaba inconsciente al caer. (Clarín 13/01/12)
 ('Pergamino: de [man] tror, at drengen allerede var bevidstløs, da han faldt.')

Her er den mest sandsynlige læsning ikke, at alle indbyggere i Pergamino tror dette, men snarere at politiet eller myndighederne, som er involveret i efterforskningen af en ung mands tragiske død som følge af et fald fra 4. sal, er kommet til denne konklusion. Der er med andre ord tale om en korporativ læsning, den anden af Sierwierskas fem læsninger: Der henvises til aktører, som tilhører en bestemt institution. Strategien er hyppig i nogle latinamerikanske aviser (se også afsnit 5).

Korzen (2009) analyserer upersonlige konstruktioner med 3. person flertal, hvor der indgår lokative udtryk, som tilfælde af "associativ anafor", defineret som en anafor, der angiver en entitet relateret til antecedenten (Korzen 2009: 307). Således analyserer Korzen sit eksempel "In another restaurant, they were quick to replace a cup of mayonnaise..." (p. 316) som en associativ anafor, hvor *they* henviser til tjenerne, som er en integreret del af begrebet "restaurant". Denne analyse er intuitivt korrekt, men har den ulempe, at den kun kan forklare anvendelsen af konstruktionen, når der eksisterer et lingvistisk element (som her *restaurant*) i den foregående kontekst, hvortil pronomenet kan tilkoble sig anaforisk. Dette er ikke tilfældet i fx Siewierskas "korporative" eksempler.

Den korporative læsning kan illustreres med eksemplerne (15) og (20). I disse typer eksempler er det ikke ét bestemt ord i teksten (som Korzens *restaurant*), der indikerer aktørernes (gruppe)identitet, men selve verbet og dets argumenter, dvs. hele handlingskonteksten, aktiverer hos lytteren en bestemt event-ramme. Det drejer sig normalt om handlinger, vi forventer udført af bestemte aktører, som fx offentlige myndigheder, professionelle faggrupper mv.

Eksempel (15) handler formentlig om myndighederne i Buenos Aires, muligvis brandvæsenet. I eksempel (20), som tidligere nævnt, fortolkes referenterne som de forskellige myndigheder, der kan være involveret i en efterforskning: politiet, retsmedicinerne, osv. Eksempel (21) har en korporativ læsning: det drejer sig om regeringen. Den efterfølgende sætning fastslår dog aktørens helt specifikke identitet:

- (21) **Justifican** las trabas a productos brasileños y crece el conflicto.
 Lo hizo la **Ministra de Industria** a través de una carta... (Clarín, 14/05/11)
 ('De [man] retfærdiggør handelshindringerne mod brasilianske produkter, og konflikten eskaleres. Industriministeren gjorde det gennem et brev...')

Den næste kategori, "vage" læsninger, kan eksemplificeres med (16). Her er der to sætninger med 3. person flertal i forlængelse af hinanden. De refererer formentlig til forskellige aktører, men konteksten giver ikke nogen indicier om aktørernes identitet. Vi ved ikke, hvem der slog manden ihjel – ikke engang om der var tale om én eller flere mordere. Der er heller ikke nogen information om den person eller personer, som fandt liget. Vi går ud fra, at morder(e) og finder(e) er forskellige personer, men dette er en pragmatisk antagelse. Mærkværdigvis fortsætter dette eksempel med endnu en upersonlig konstruktion, men denne gang korporativ: *Creen que no fue un robo* ('de tror, at det ikke var et røveri'). Her er der formentlig tale om politiet, som har ansvaret for at finde frem til gerningsmændene.

Siewierska & Papastathis 4. kategori, "udledt", afviger fra de andre ved, at der er et andet kriterium på spil end referentens mulige identifikation. De eksempler som hører til kategorien "udledt" har tilfælles, at taleren ud fra nogle konkrete indicier kan udlede, at en handling er sket. Eksempel (17) opstår fx ved synet af chokoladekrummer eller en duft af chokolade, hvorfra man kan konkludere, at nogen har spist chokolade. I princippet kan man ikke som lytter (og muligvis heller ikke som taler) identificere en referent. På den måde er eksemplet hverken mere eller mindre "vagt" end eksempel (16). Desuden kan et "udledt" eksempel i visse tilfælde fortolkes korporativt: *aquí ya empezaron a construir el puente* ('her er de [man] begyndt at bygge broen'), kan fx udtales ved synet af byggematerialer. Siewierska & Papastathi er selv i tvivl om berettigelsen af kategorien "udledt", men beslutter sig for at overtage Ca-

brede Hofherrs samlede hierarki. Interessant nok giver nogle af Siewierska & Papastathis informanter denne kategori en lavere grad af acceptabilitet end kategorien “vag”, hvilket kan være tegn på, at der alligevel er noget særligt ved denne type eksempler. De spanske informanter accepterer den fuldt ud på højde med de andre.

Afslutningsvis kan eksempel (18) illustrere kategorien “specifik”. Denne kategori bliver af Siewierska og Papastathi defineret som knyttet til et specifikt tidspunkt, oftest præsens, og det er denne tilknytning til et specifikt tidspunkt, som gør det muligt for taleren og/eller lytteren at kende aktørens identitet. Jeg finder kategorien uklar og har svært ved at differentiere eksempel (18) fra *fx te llamaron por teléfono* (‘de har ringet til dig’), som ikke er forankret i præsens. Det mest interessante ved disse eksempler er for mig at se, at en konstruktion med 3. person flertal henviser til en individuel aktør.

Den universelle og den korporative læsning, som udgør det første trin i hierarkiet, har tilfælles, at der er kontekstuelle indicier på aktørernes identitet, enten i form af et lokativt eller temporalt udtryk eller som følge af selve verbalhandlingens natur. Derfor klassificerer Siewierska universelle og korporative eksempler som semi-upersonlige, da gruppen er identificerbar. De resterende kategorier vedrører kontekster, som ikke bidrager med indicier, og klassificeres derfor som fuldt upersonlige med en eksistentiel læsning, *alguien* (‘nogen’). De to semi-upersonlige kategorier er de mest acceptable på tværs af sprog, hvilket viser, at tilstedeværelsen af kontekstuelle indicier er et vigtigt parameter i forbindelse med konstruktionens acceptabilitet.

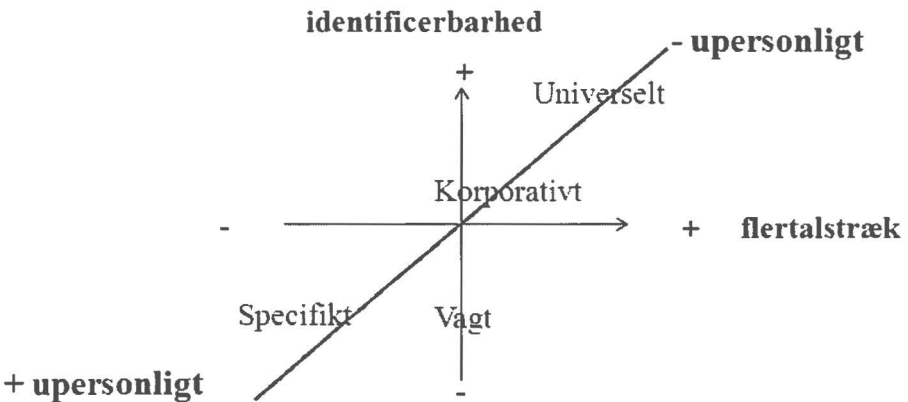
Som sagt er det ikke så tydeligt, hvordan kategorierne “vag”, “udledt” og “specifik” adskiller sig fra hinanden, da alle tre er vage hvad angår identifikation af referenten. Hvis vi ser bort fra kategorien “udledt”¹⁰, der har et andet kriterium som omdrejningspunkt, adskiller kategorierne “vag” og “specifik” sig fra hinanden ved, at “vage” eksempler både kan referere til en gruppe og til et individ, mens “specifikke” eksempler altid refererer til enkelte individer. Siewierska & Papastathi (2011: 600) finder en sammenhæng mellem et sprogs

10. Ifølge de to lingvister har kategorierne “udledt” og “specifik” tilfælles, at taleren i begges tilfælde har kontakt med situationen enten gennem sanserne (i kategorien “udledt”) eller ved den temporale nærhed (kategorien “specifik”).

pro-drop-status og acceptabilitet af eksempler med (mulig) individuel referencce, således at pro-drop-sprog har en tendens til at acceptere disse læsninger i højere grad end ikke pro-drop-sprog. Dette skyldes muligvis, at et bundent morfem er en "lettere" form, som bedre kan tåle en semantisk blegning (tab af semantisk indhold) end et pronomen. Ifølge Siewierska & Papastathis resultater er bevarelsen af flertalstrækket også en afgørende parameter for acceptabilitet. Som sagt accepterer spansk konstruktionen i alle dens varianter, inklusive eksempler med individuel reference.

4.1. Omformulering af Siewierska og Papastathis hierarki

Jeg har nuanceret Siewierska & Papastathis formulering af "five different impersonals" med ordet 'læsning', da eksemplerne ofte viser, at der er utydelige grænser mellem kategorier. Derudover er den 5-delte klassifikation problematisk i forhold til de valgte parametre. Mit forslag er, at vi kun har med én upersonlig konstruktion at gøre, som i sin grundbetydning henviser til en gruppe menneskelige aktører, som ikke tidligere er blevet identificeret. Nogle kontekster bidrager med indicier om aktørernes gruppeidentitet, mens andre kontekster er mere utydelige og blot udløser en eksistentiel læsning (*nogen*). I disse tilfælde åbnes mulighed for, at det kun drejer sig om en enkelt aktør. Kombinationen af de to parametre, 'identifikation af referenten' og 'bevarelse af flertalstræk' giver følgende mulige omformulering af Siewierska og Papastathis kategorier:

Skema 1 – Omformulering af Siewierska og Papastathis kategorier.

Ved hjælp af de to faktorer, som er afgørende for de forskellige mulige læsninger af den upersonlige konstruktion med 3. person flertal – flertalstræk og identificerbarhed af aktørerne – kan man skematisk anbringe de forskellige læsninger efter deres grad af upersonlighed. Jo mere man kan identificere aktørerne, og jo mere flertalstrækket bevares, jo mindre upersonlig må konstruktionen anses for at være. I den mindst upersonlige ende har vi universelle konstruktioner, dvs. generaliseringer, og i den mest upersonlige ende, den individuelle læsning. Den universelle læsning, dvs. generaliseringen, efterlader ikke nogen tvivl om, at vi har med flere aktører at gøre. Med de andre tre læsninger forholder det sig anderledes. Korporative læsninger vil ofte referere til flere aktører, men ikke altid (se fx (21)). Vage læsninger giver ingen indicer, og individuelle læsninger gør det via konteksten klart, at det kun kan dreje sig om én person. I forhold til identificerbarhed kan man i universelle og korporative læsninger ikke identificere aktørerne individuelt, men man kan lave en generel identifikation af aktørerne som hørende til en bestemt gruppe: eksempelvis enten alle/mange indbyggere et bestemt sted (universel læsning) eller (nogle) medarbejdere/medlemmer af en bestemt organisation (korporativ læsning). I de sidste to læsninger er der ingen indicer om aktørernes tilhørsforhold.

5. Hvad kommunikerer konstruktionen?

Den minimale repræsentation af de menneskelige aktører gennem verbalendelsen i 3. person flertal medfører en stærk nedtoning af aktøren og en pragmatisk betoning af selve verbalhandlingen. I universelle læsninger tillader konstruktionen at etablere en generalisering, som dækker over et stort antal aktører. I korporative læsninger er aktørernes gruppeidentitet ret forudsigelig og derfor ikke så interessant. Det er selve begivenheden, som er i fokus. I vage og individuelle læsninger tillader konstruktionen ligeledes at fokusere på begivenheden frem for aktørernes identitet. Dette er ofte uafhængigt af, hvorvidt afsenderen kender aktørernes identitet eller ej. I følgende eksempel præsenteres en begivenhed med den upersonlige konstruktion med 3. person flertal, og derefter oplyses, at det drejer sig om en identificeret individuel aktør.

- (22) Asaltan a su madre, sigue al ladrón y lo atropella (Clarín 24/04/11)
 ('De overfalder hans mor, han forfølger tyven og kører ham ned.')

Det samme sker i eksempel (21), hvor en korporativ læsning efterfølges af en oplysning om, at en specifik enkeltperson i gruppen (regeringen) er ansvarlig

for handlingen. Også ved *te llamaron por teléfono* ('de har ringet til dig') kan man tilføje en oplysning om, hvem der har ringet (fx *era Mario* ('det var Mario')). Det vigtigste er i første omgang at kommunikere selve begivenheden.

Disse konstruktioner kan derfor ses som milde former for agent-nedtonende passiv. Patienten bliver ikke betonet, som i prototypisk passiv, og fokus ligger i stedet på selve handlingen¹¹. Siewierska (2010) beskriver konstruktionen med 3. person flertal som event-centreret, i modsætning til aktør-centreret: Den introducerer ikke nye deltagere i diskursen, og den kommenterer heller ikke tidligere introducerede deltagere. Filosoferne Franz Brentano & Anton Marty (se Kuroda 1972) har kaldt denne type event-centrerede udsagn for *tetiske udsagn*. I modsætning til *kategoriske udsagn*, hvor man kommer med et udsagn om en given entitet, præsenterer et tetisk udsagn en entitet eller en begivenhed. Efter min mening er præsentationen af en begivenhed, eller *event-reporting*, hovedfunktionen for den upersonlige konstruktion med 3. person flertal. Et meget tydeligt eksempel af *event-reporting*-funktionen er (21), hvor der i den efterfølgende sætning findes et anaforisk pronomen *lo*, som refererer tilbage til selve begivenheden. (*lo hizo la ministra*, dvs. retfærdiggjorde handelshindringerne).

Konstruktionen ligner således *se*-passiv med verbum-først rækkefølge, som anvendes i lignende *event-reporting* situationer (Fernández 2007a). Faktisk kunne man genskrive eksemplerne (14) og (15) med *se*, uden at grundbetydningen bliver tabt, jf. (23) og (24):

11. Typologisk set er denne type konstruktion kilde til prototypisk passiv på nogle, men dog få sprog (Haspelmath 1990). Haspelmath eksemplificerer med kimbundu:

Nzua, a-mu-mono.

Nzua 3pl.subj-3sg.obj-see

"Nzua, they saw him"

[bliver til:]

Nzua a-mu-mono kwa meme.

Nzua pass-3sg.subj-see by me.

"Nzua was seen by me." (Haspelmath 1990:50)

Siewierska (2010) forklarer, at denne type udvikling fra upersonlig konstruktion til kanonisk passiv kun er dokumenteret i to sproggrupper: nilotisk og bantu (hvor kimbundu hører til).

- (23) Pánico en Roma: *se cree* que hoy habrá un terremoto.
(Panik i Rom: man tror, at der kommer jordskælv i dag.)
- (24) Una excavadora rompió un caño de gas en Belgrano: *se evacuó* a toda la manzana.
(En gravko punkterede et gasrør i Belgrano: man har evakueret hele karréen.)

En forskel er dog, at *se*-passiv ikke ekskluderer taler og lytter som mulige referenter. Desuden bevarer konstruktionen med 3. person flertal stadig aktøren i subjektpositionen, dog minimalt repræsenteret, hvilket gør konstruktionen lidt mere 'aktiv' og dynamisk end *se*-passiv.

Verbum-først rækkefølgen er generelt en typisk form for tetisk udsagn på spansk (Hidalgo Downing 2003, Fernández 2007a). I eksempel (21) efterfølges konstruktionen med 3. person flertal af en sætning med Verbum+Subjekt-rækkefølge: *crece el conflicto* ('konflikten eskalerer'). Kombinationen af den upersonlige konstruktion med 3. person flertal og en verbum+subjekt-sætning understreger event-orienteringen i overskriften.

Durst-Andersen (2011) beskriver i sin teori om sproglige supertyper og kommunikationsmodeller forskellige måder at repræsentere virkeligheden på. En af dem kalder han *situation*, og det er, når afsenderen udelader sin egen oplevelse og udelukkende agerer som reporter (p. 138). Det er begivenheden, som er i fokus, ikke de involverede personer – heller ikke afsenderen. Interessant nok eksemplificerer Durst-Andersen denne type repræsentation med en typisk dansk struktur for overskrifter, hvor hjælpeverber og artikler udelades: *Tysk turist dræbt på norsk camping-plads*. Denne udeladelse skyldes ifølge Durst-Andersen ikke et behov for forkortelse. Den skyldes i stedet et ønske om at fjerne forankringen til afsenderen. I fremtidige undersøgelser vil det være relevant at udforske, hvorvidt Durst-Andersens kategori *situation* kan bidrage til analysen af den upersonlige konstruktion med 3. person flertal, som på spansk ofte anvendes i avisoverskrifter.

6. Konstruktionen i journalistiske tekster

Det er ikke tilfældigt, at så mange af de diskuterede eksempler stammer fra avisoverskrifter, da konstruktionen har en *event-reporting*-funktion, men det er interessant, at der viser sig store dialektale forskelle i anvendelsen af

denne strategi på spansk. De store latinamerikanske aviser gør flittig brug af konstruktionen i deres internetudgaver. Fx optræder konstruktionen i ca. 10 % af overskrifterne i internetudgaven af den argentinske avis *Clarín*. I modsætning hertil har jeg ikke fundet eksempler på konstruktionen i internetaviser fra Spanien. Det er også interessant, at andre pro-drop-sprog som italiensk og portugisisk kender til konstruktionen, men tilsyneladende ikke anvender den i denne type kontekst. Det er muligt, at forklaringen på forskellen skal findes i avisernes forskellige stilistiske præferencer. Der ligger under alle omstændigheder et interessant stykke arbejde i at foretage en korpusanalyse, som kan kaste lys over, hvorvidt mine umiddelbare observationer holder stik.

7. Konklusion

I denne artikel har jeg fokuseret på en forholdsvis hyppig upersonlig konstruktion på spansk, hvor en verbalendelse i 3. person flertal ikke refererer anaforisk til en antecedent, men lader identiteten af en tredjepersons aktør være uspecificeret. Konstruktionen har fået relativ lidt opmærksomhed i de spanske grammatikbøger, og denne artikel udgør en indledende behandling af emnet. Fra et typologisk synspunkt er konstruktionen indgående analyseret af Anna Siewierska og kolleger, og derfor har jeg baseret min gennemgang på deres arbejde. Jeg har præsenteret Siewierska og Papastathis (2011) klassifikation af konstruktionens forskellige læsninger og bidraget med en omformulering af klassifikationen baseret på to parametre: 'referenternes identificerbarhed' og 'bevaring af flertalstræk', som giver fire læsninger: universel, korporativ, vag og individuel. Jeg har vist, at konstruktionen anvendes i forskellige kon-tekster, som giver varierende indicer for aktørernes identitet og antallet af aktører. Spansk accepterer også konstruktionen i de ekstreme tilfælde, hvor endelsen i 3. person har mistet sit flertalstræk, hvilket ikke gælder for alle sprog.

Jeg har desuden diskuteret konstruktionens informationsstruktur og foreslået, at *event-reporting* er dens hovedfunktion, hvilket kan forklare, hvorfor konstruktionen er hyppigt anvendt i visse avisers overskrifter. Et interessant fremtidigt analyseemne er konstruktionens varierende udbredelse i journalistiske tekster i den spansktalende verden. Det vil ligeledes være relevant at foretage korpusanalyser for at kortlægge, hvilke læsninger der er hyppigst anvendt på spansk, og inden for hvilke genrer.

Henvisninger

- Borthen, K. (2010). On how we interpret plural pronouns, *Journal of Pragmatics* 42, 1799-1815.
- Borthen, K. (2011). Response to Chen and Wu's paper: Less well-behaved pronouns: Singular *they* in English and plural *ta* "it/he/she" in Chinese, *Journal of Pragmatics* 43, 411-414.
- Bosque, I. & V. Demonte (1999). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa.
- Cabredo Hofherr, P. (2003). Arbitrary readings of third person pronominals, i M. Weisgerber (red.) *Proceedings of the conference Sinn und Bedeutung 7 (Sub 7)* (Arbeitspapiere des Fachbereichs Sprachwissenschaften 114), 81-94. (<http://ling.uni-konstanz.de/pages/conferences/sub7>).
- Cabredo Hofherr, P. (2006). "Arbitrary" pro and the theory of pro-drop, i P. Ackema et al. (red.) *Agreement and arguments*, Oxford: Oxford University Press, 230-258.
- Calzado Roldán, A. (2000). La impersonalidad de los verbos meteorológicos: una explicación pragmático-discursiva, *DICENDA, Cuadernos de Filología Hispánica* 18, 85-108.
- De Cock, B. (2011). Why *we* can be *you*: The use of 1st person plural forms with hearer reference in English and Spanish, *Journal of Pragmatics* 43, 2762-2775.
- Durst-Andersen, P. (2011). *Bag om sproget. Det kulturmentale univers i sprog og kommunikation*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Fernández, S. (2007a). *La voz pasiva en español: un análisis discursivo*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Fernández, S. (2007b). To konkurrerende generaliserende konstruktioner på spansk, *Ny Forskning i Grammatik* 14, pp. 67-87.
- Fernández, S. (2008). Generalizaciones y evidencialidad en español, *Revue Romane* 43(2), 217-234.
- Fernández, S. (2009). Un análisis polifónico de dos construcciones generalizadoras en español, i A. Kratschmer, M. Birkelund & R. Therkelsen (red.) *La polyphonie: outil heuristique, linguistique, littéraire et culturel*. Berlin: Frank & Timme, 183-202.
- Fernández, S. (under udg.a): Impersonality in Spanish personal pronouns, i K. Kragh & J. Lindschow (red.) *Deixis and pronouns in Romance Languages*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Fernández, S. (under udg.b). ¿Qué se esconde detrás de los usos impersonales de pronombres y desinencias personales?, *Actas del XVIII Congreso de Romanistas Escandinavos*, Göteborg: Göteborg Universitet.

- Harwood, N. (2005). "We do not seem to have a theory... The theory I present here attempts to fill this gap": Inclusive and exclusive pronouns in academic writing, *Applied Linguistics* 26(3), 343-375.
- Haspelmath, M. (1990) The grammaticalization of passive morphology, *Studies in Language* 14(1), 25-72.
- Hidalgo Downing, R. (2003) *La tematización en el español hablado*. Madrid: Gredos.
- Ige, B. (2010). Identity and language choice: "We equals I", *Journal of Pragmatics* 42, 3047-3054.
- Kamio, A. (2001). English generic *we*, *you* and *they*: An analysis in terms of territory of information, *Journal of Pragmatics* 33, 1111-1124.
- Korzen, I. (2009). Anafora associativa: ulteriori associazioni, i F. Venier (red.) *Tra pragmatica e linguistica testuale. Ricordando Maria-Elisabeth Conte*, Alessandria: Edizioni dell'Orso, 307-326.
- Kuroda, S.Y. (1972). The Categorical and the Thetic Judgement, *Foundations of Language* 9, 153-185.
- Lapidus Shin, N. & R. Otheguy (2005). Overt nonspecific *Ellos* in Spanish in New York, *Spanish in Context* 2(2), 157-174.
- Ortiz López, L. (2009). Pronombres de sujeto en el español (L2 vs. L1) del Caribe, i M. Lacorte & J. Leeman (red.) *Español en Estados Unidos y otros contextos de contacto. Sociolingüística, ideología y pedagogía*, Madrid: Iberoamericana, 85-110.
- Real Academia Española (2009). *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa Libros.
- Siewierska, A. (2008a). Introduction: Impersonalization from a subject-centred vs. agent-centred perspective, *Transactions of the Philological Society* 106(2), 115-137.
- Siewierska, A. (2008b). Ways of impersonalizing: Pronominal vs. verbal strategies, i M.A. Gómez-González, L. Mackenzie & E. González Álvarez (red.) *Current trends in contrastive linguistics*, Amsterdam: John Benjamins, 3-26.
- Siewierska, A. (2010). From 3ptl-to passive: incipient, emergent and established passives, *Diachronica: International Journal for Historical Linguistics* 27(1), 73-109.
- Siewierska, A. & M. Papastathi (2011). Towards a typology of third person plural impersonals, *Linguistics* 49(3), 575-610.